

*Dr Danica Popov, redovni profesor
Pravnog fakulteta u Novom Sadu*

ZALOGA NA POKRETNIM STVARIMA UPISANIM U REGISTAR U PRAVU REPUBLIKE SRBIJE

Sažetak: *Zakonom o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar, iz 2003.godine, reguliše se jedan od načina zalaganja pokretnih stvari radi obezbeđenja potraživanja založnog poverioca bez predaje pokretnih stvari i prava koje su predmet založnog prava u državinu poveriocu. Za razliku od «klasičnog» založnog prava na pokretnim stvarima (ručna zaloga), za koju se zahteva predaja založene stvari u državinu založnom poveriocu, u slučaju zaloge na pokretnim stvarima upisanim u registar, poverilac stiče založno pravo upisom u Registar zaloge, a stvar i dalje ostaje u državini založnog dužnika. Za ovu vrstu zaloge, se u pravnoj teoriji, koriste izrazi: registrovana ili registarska zaloga, bezdržavinska zaloga ili mobilijarna hipoteka. U radu se koristi izraz registrovana zaloga. Registrovana zaloga predstavlja pogodno sredstvo obezbeđenja potraživanja kako za založnog dužnika, jer nije lišen državnine stvari, tako i za založnog poverioca jer se zaloga jednostavnije realizuje. Predmet ovog rada su pored pojma ovog instituta, sličnosti i razlike u odnosu na klasični pojam ručne zaloge, objekti registrovanog založnog prava, prava i obaveze ugovornih strana iz ugovora o registrovanoj zalozi, namirenje založnog poverioca, način namirenja i prestanak registrovane zaloge.*

Ključne reči: *zaloga na pokretnim stvarima upisanim u registar, založni dužnik, založni poverilac, Registar zaloge, namirenje založnog poverioca, redosled založnih prava, prestanak registrovane zaloge*

Zaloga na pokretnim stvarima upisanim u registar (registrovana zaloga, registarska zaloga, bezdržavinska zaloga, mobilijarna hipoteka),

predstavlja založno pravo na pokretnim stvarima koje se konstituiše upisom prava u poseban registar, bez predaje pokretne stvari u državinu založnom poveriocu. Prednosti zaloge na pokretnim stvarima upisanim u registar u odnosu na klasičan pojam zaloge rimskog prava (*pignus*) su značajne kako za založnog dužnika tako i za založnog poverioca. Dužnik, s obzirom da nije lišen državine stvari, jer pokretnu stvar ne predaje u državinu poveriocu, u dalje može da koristi stvar koja je predmet zaloge čime mu se olakšava otplata duga, naročito ako su u pitanju stvari koje mu služe za obavljanje privredne delatnosti. S druge strane, i sam čin predaje stvari u državinu poveriocu može da bude praćen troškovima koje dodatno opterećuju dužnika. Zaloga na pokretnim stvarima upisanim u registar, je korisna i za poverioca jer mu se stvar ne predaje u državinu, čime je lišen troškova u pogledu čuvanja stvari.

Za razliku od klasičnog pojma zaloge na pokretnim stvarima, koje je favorizovalo poverioca jer je dobijao založenu stvar u državinu, za založnog dužnika ona je predstavljala neopravdani teret jer je bio lišen državine na založenoj stvari i onemogućen u korišćenju stvari. U slučaju ručne zaloge poverilac je faktički dobijao više nego što mu je za obezbeđenje potraživanja bilo potrebno, ali i veće troškove oko čuvanja stvari. Stoga je zaloga na pokretnim stvarima upisanim u registar pouzdana i korisna kako za dužnika tako i za poverioca.

Načela založnog prava na pokretnim stvarima upisanim u registar su pretrpela određene modifikacije u odnosu na klasična načela založnog prava na pokretnim stvarima. Dok za ručnu zalogu važi načelo specijalnosti, prema kome se mogu zalagati samo pojedinačne, individualno određene, nepotrošne stvari, ali ne i deo ili cela imovina, predmet zaloge na pokretnim stvarima upisanim u registar, mogu biti i stvari određene po rodu, zbir pokretnih stvari, kao što su roba na skladištu ili prodavnici, inventar koji služi za obavljanje privredne delatnosti i sl.

Načelo oficijelnosti, u slučaju ručne zaloge, prema kome se založni poverilac može namiriti iz vrednosti založene stvari putem suda, takođe ne važi za registrovanu zalogu, jer se namirenje može ostvariti i vansudskom prodajom, javnom prodajom putem nadmetanja, prodajom po tržišnoj ili berzanskoj vrednosti ili neposrednom pogodbom.

Načelo publiciteta naročito dolazi do izražaja u slučaju zaloge na pokretnim stvarima upisanim u registar. Publicitet registarske zaloge vrši se upisom u poseban, Registar zaloge, koji je javan i dostupan svim licima, a kod ručne zaloge predajom stvari u državinu poverioca, što nije dovoljno pouzdano, naročito za treća lica.

Jedan od oblika zaloge na pokretnim stvarima upisanim u registar, u srpskom pravu nastao je pre drugog svetskog rata, zalaganjem stoke. Po-

red ručne zaloge postojala je mogućnost zalaganja stoke uz zadržavanje državnine zalagodavca na njoj, a ugovor o zalozi se upisivao u poseban registar. Korisnik ove zaloge mogle su biti samo specijalizovane kreditne ustanove koje su imale dozvolu od nadležnog državnog organa. Ovom vrstom zaloge trebalo je omogućiti kreditiranje stočarstva koje je tada predstavljalo jednu od najznačajnijih grana privrede.¹

Zakonom o obligacionim odnosima iz 1978 godine, reguliše se poseban oblik obezbeđenja potraživanja u vidu zaržavanja prava svojine i posle predaje stvari kupcu u državinu sve dok kupac ne isplati cenu u potpunosti (*pactum reservati domini*). Prema čl. 540, stav 3. predviđena je mogućnost da se na pokretnim stvarima o kojima se vode posebne javne knjige može zadržati pravo svojine samo ako je to predviđeno propisima o uređenju i vođenju tih knjiga.

Zaloga na pokretnim stvarima upisanim u registar je u pravu Republike Srbije mogla je, nastati, a i danas postoji u slučaju zalaganja brodova i vazduhoplova kao i ostalih pokretnih stvari upisom u posebne registre (registrovana zaloga).²

U pravnoj praksi značajnu ulogu bezdržavinskog sredstva obezbeđenja potraživanja ima institut fiducijarnog prenosa prava svojine. Fiducijarni prenos prava svojine nastaje na osnovu ugovora, a publicitet ostvaruje upisom u odgovarajući registar. Ugovorom o fiducijarnom prenosu prava svojine na pokretnoj stvari dužnik ili neko treći prenosi pravo svojine na poverioca radi obezbeđenja naplate potraživanja, a poverilac se obavezuje da po namirenju svog potraživanja omogući dužniku nesmetano vršenje prava svojine. Ugovor o fiducijarnom prenosu prava svojine upisuje se u poseban registar.

Zakonom o izvršnom postupku iz 1990. godine,³ ustanovljava se institut založnog prava na osnovu sporazuma stranaka pred sudom. Sporazumom stranaka pred sudom, mogla je da se konstituiše dobrovoljna bezdržavinska zaloga na pokretnim stvarima. Ova zaloga je posebna po tome jer se za njen nastanak nije zahtevala predaja založene pokretne stvari u državinu založnom poveriocu nego plenidbeni popis stvari. Osnovni cilj ovog instituta je ubrzanje realizacije prava založnog poverioca. Sporazum stranaka pred sudom bez obzira da li je stvar pokretna ili nepokretna imao je formu sudskog poravnanja i kao takav bio izvršni naslov. Pored niza

¹ M.Konstantinović, Hipoteka na stoci, „Spomenica IV Kongresa pravnika“ Beograd 1931. str. 245.

² Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi »Sl. Glasnik R.Srbije» br.85/2005, čl.216. Zakon o vazdušnom saobraćaju.»Sl. Glasnik R.Srbije» br.101/2005,čl.54.

³ Zakon o izvršnom postupku, «S.list SFRJ 27/90,35/91» član 251a,-251f

pozitivnih rešenja (ubrzanje realizacije prava založnog poverioca, izostavljanje parničnog postupka itd.), ovaj oblik zaloge imao je i niz nedostataka. Osnovni nedostatak je nepostojanje odgovarajućeg publiciteta jer se ono nije upisivalo u poseban registar. Sporazum stranaka u formi sudskog poravnanja ne čini od ovog instituta posebno sredstvo osiguranja u materijalnom pravnom smislu, nego samo u procesnom pravnom smislu olakšava realizaciju založnog prava. Uloga suda u nastanku ovog sporazuma umanjila je značaj sporazumnog nastanka ovog vida zaloge i stvorila privid da se radi o posebnom sredstvu obezbeđenja potraživanja, a u stvari se radilo o načinu pribavljanja izvršnog naslova. Načelo dispozicije stranaka, potiskuje načelo oficijelnosti.⁴

Zakonom o izvršnom postupku Republike Srbije iz 2004 godine, i dalje postoji mogućnost ustanovljavanja založnog prava na pokretnim stvarima sporazumom stranaka.⁵

Pojam zaloge na pokretnim stvarima upisanim u registar

Zaloga na pokretnim stvarima upisanim u registar (registrovana zaloga, registarska zaloga, bezdržavinska zaloga, mobilijarna hipoteka), je založno pravo na pokretnim stvarima i pravima kojim se ovlašćuje založni poverilac da u slučaju nemogućnosti dužnika da obavezu ispuni o dospelosti, zahteva prodaju založene stvari radi namirenja potraživanja iz njene vrednosti bez obzira u čijoj se svojini i državini stvar nalazi. Poveriočevo pravo na stvari nastaje upisom založnog prava u poseban registar za zalaganje pokretnih stvari.

Založno pravo na pokretnim stvarima upisanim u registar bez prenosa državine, se u pravnoj teoriji javlja pod različitim nazivima. Neki autori nazivaju je mobilijarna hipoteka⁶, drugi bezdržavinska zaloga⁷ iako je možda najprikladniji naziv registrovana zaloga ili registarska zaloga⁸. Svaki od ovih naziva je adekvatan, ali imajući u vidu činjenicu da je uslov nastanka zaloge na pokretnim stvarima upis u registar zaloge, koji predstavlja način sticanja (*modus acquirendi*) i proizvodi konstitutivno dejstvo koristićemo izraz registrovana zaloga.

---

⁴ M. Povlavić, Stvarnopravna sredstva osiguranja na pokretnim stvarima u zemljama naslednicama bivše SFRJ, Budimpeštanski simpozijum, "Doprinos reformi stvarnog prava u zemljama jugoistočne Evrope", Budimpešta 2003. str.224.

⁵ Zakon o izvršnom postupku, "Sl. Glasnik Republike Srbije," br 125/2004. član 261.

⁶ M. Konstantinović, B. Vlajić, I. Matijević, Hipoteka na stoci, op. cit, str.248.

⁷ D. Stojanović, Bezdržavinska zaloga, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, 1971, str.43.

⁸ M. Lazić, Prava realnog obezbeđenja, Niš, 2009. str.83.

Ovom vrstom založnog prava može da se obezbedi novčano potraživanje čiji je iznos određen u domaćoj ili stranoj valuti. Založnim pravom obezbeđuje se određen iznos glavnog potraživanja, dužna kamata i troškovi ostvarenja naplate potraživanja.

Založnim pravom mogu se obezbediti i buduća, kao i uslovna potraživanja. U ovakvim slučajevima u Registar zaloge, upisuje se najviši iznos glavnog potraživanja do kojeg založno pravo obezbeđuje uslovna ili buduća potraživanja.⁹ U odgovarajućem Zakonu Republike Srpske, precizira se da se registrovanom zalogom mogu osigurati novčana potraživanja domaćih i stranih fizičkih i pravnih lica, izraženih u domaćoj ili stranoj valuti, ako potiču iz ugovora o kreditu ili drugih bankarskih poslova, ugovora o kupovini na primarnom tržištu kapitala poverilačkih vrednosnih papira i ugovora u privredi (trgovinski ugovori).¹⁰

Subjekti registrovane zaloge su založni poverilac i založni dužnik. Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar, za založnog dužnika, koristi termin zalogodavac što nije adekvatno jer asocira na zalogodavca iz ručne zaloge koji prenosi državinu na zalogodavca. S druge strane založni dužnik i zalogodavac ne moraju da budu ista lica.

Založni poverilac je lice koje je steklo založno pravo upisom prava u Registar zaloge. Založni poverilac ili više njih mogu da odrede jednog ili više njih da preuzima pravne radnje radi zaštite i namirenja založenog potraživanja. U ovakvim slučajevima treće lice ima prava založnog poverioca u odnosu na založnog dužnika. U Registar zaloge upisaće se ime trećeg lica umesto založnih poverilaca. Založni dužnik je ono lice koje ima pravo svojine na pokretnoj stvari koju zalaže ili ima je titular nekog prava kojim može slobodno raspolagati. Založni poverilac može biti i treće lice koje pruža obezbeđenje za tuđi dug.

Registrovana zaloga nastaje zaključenjem ugovora o zalozi koji da bi proizvodio pravno dejstvo mora biti zaključen u pismenoj formi. Bitan element ugovora su označenje založnog dužnika i založnog poverioca, predmet zaloge i pravni osnov i visina glavnog potraživanja. Ako u ugovoru o zalozi nije drugačije određeno i upisano u registar zaloge, registrovanom zalogom su osigurana i potraživanja ugovornih i zakonskih kamata i troškovi nastali u vezi sa zasnivanjem i naplatom glavnog potraživanja. Ugovor o zalozi može biti zaključen i kao sporedni ugovor uz ugovor o zasnivanju glavnog potraživanja.

---

⁹ Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar "Sl glasnik R. Srbije" br.57/2003,61/2005,64/2006,čl.7.

¹⁰ Zakon o registrovanim zalagama na pokretnim stvarima i članskim udelima, "Sl. Glasnik R. Srpske" br.16/2000,52/2001. čl.2.

Registrovana zaloga proizvodi pravno dejstvo prema trećim licima upisom zaloge u poseban registar. Založni poverilac stiže založno pravo upisom u Registar zaloge, osim ako zakonom nije drugačije određeno. Iz ove formulacija Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar, evidentno je da se radi o dispozitivnoj normi. Upis u Registar zaloge ne proizvodi pravno dejstvo, ako je založni dužnik založio stvar na kojoj nema pravo svojine ili ako ugovor nije punovažan iz drugih razloga¹¹

Predmet založnog prava na pokretnim stvarima upisanim u registar

Predmet založnog prava mogu biti individualno određene stvari, kojima zalogodavac može slobodno raspolagati. Mogu se založiti i pokretne stvari određene po rodu ako je ugovorom o zalozi određena količina ili broj i način na koji se mogu razlikovati od drugih stvari iste vrste. Predmet založnog prava može biti i zbir pokretnih stvari, koje čine ekonomsku celinu, kao što je roba u određenom skladištu ili prodavnici, inventar koji služi za obavljanje privredne delatnosti i drugo u skladu sa ugovorom o zalozi. Sastavni deo ugovora o zalozi u ovom slučaju čini popisni list pojedinih vrsta pokretnih stvari i njihova vrednost.¹²

Ako založena individualno određena pokretna stvar prestane da postoji tako što se redovnom upotrebom pripoji drugoj pokretnoj stvari založnog dužnika, registrovana zaloga zasniva se na novoj pokretnoj stvari i delu koji je srazmeran vrednosti preostale stvari u momentu prisvajanja. Ukoliko redovnom upotrebom založena individualno određena pokretna stvar postane sastavni deo ili priraštaj nepokretne stvari založnog dužnika, založni poverilac može zahtevati upis hipoteke na nepokretnosti radi osiguranja potraživanja do visine vrednosti pokretne stvari u momentu pripajanja.¹³

Predmet založnog prava može biti i pravo potraživanja zalogodavca prema dužniku i u slučaju da je založni poverilac, dužnik zalogodavca, osim potraživanja čiji je prenos zabranjen zakonom i onih koja su vezana za ličnost ili se ne mogu prenositi na drugog. Predmet založnog prava

---

¹¹ Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar, čl. 4.

¹² Zakon o registrovanim zalogama na pokretnim stvarima i članskim udelima, „Sl. Glasnik R. Srpske” br 16/2000, 52/2001, čl.4 st.5.

¹³ Zakon o registrovanim zalogama na pokretnim stvarima i članskim udelima, čl. 17,18.

mogu biti i druga imovinska prava kojima njihov imalac može slobodno raspolagati.¹⁴

Predmet registrovane zaloge može biti suvlasnički udeo pokretne stvari i zbira pokretne stvari. Mogu se zalagati i idealni deo imovinskih prava. Suvlasnički udeo može se založiti bez saglasnosti ostalih suvlasnika. U pravnoj teoriji ima mišljenja da je zalaganje suvlasničkog udela u suprotnosti sa načelom nedeljivosti založnog prava, ali se ovakav stav ne može prihvatiti «jer savremene forme zalaganja zahtevaju da se dejstvo ovog načela svede na razumnu meru».¹⁵

Registrovana zaloga može se ustanoviti na budućim stvarima ili pravima. Ovo pravo može da se konstituiše uslovno. Založno prava na budućim stvarima ili pravima nastaje kada zalagodavac stekne pravo svojine na stvari, pravo potraživanja ili drugo imovinsko pravo. Poverilac ima pravo da traži da se u Registar zaloge upiše založno pravo na budućoj stvari.

Za razliku od klasičnog založnog prava na pokretnim stvarima, registrovana zaloga može se ustanovljivati na mnoštvu stvari. Po prvi put se može konstituisati zaloga na robnom lageru, ali i na obrtnim sredstvima privrednih subjekata, inventaru privrednog društva i sl. Predmet registrovane zaloge su obično stvari veće vrednosti.

U uporednom pravu u pogledu objekta koji može biti predmet registrovane zaloge najširu definiciju sadrži Jednoobrazni trgovački zakonik SAD iz 1962. godine preme kome se može založiti kako celokupna imovina dužnika, pokretne i nepokretne stvari, telesne i bestelesne stvari. Klasifikacija dobara na kojima se može konstituisati zaloga se prema nameni deli na: potrošna dobra (*consumer goods*), oprema preduzeća (*equipment*), poljoprivredni proizvodi (*farm products*) i robni lager (*inventory*).¹⁶

U italijanskom pravu mobilijarna hipoteka može se zasnovati na automobilima, brodovima i vazduhoplovima koji se upisuju u javne registre, kao i na državnim vrednosnim papirima koji se upisuju u knjigu javnih dugova.¹⁷

Poljsko pravo predviđa da objekt registrovane zaloge može biti svaka pokretna stvar ili imovinsko pravo koje je prenosivo izuzev pomorskih plovila registrovanih u pomorskom registru, kao i stvari i prava koje dužnik tek treba da stekne u budućnosti. Specifične su odredbe zakona koji-

---

¹⁴ Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar, član 9-10.

¹⁵ D. Medić, Založno pravo, Banja Luka 2002, str. 170.

¹⁶ Jednoobrazni trgovački zakonik SAD, čl. 9-109.

¹⁷ Z. Kompanjet, Stvarnopravni aspekti broda u gradnji, Beograd, 1969, str. 96.

ma se predviđa konstituisanje zaloge na preduzeću, jer se dopušta mogućnost zalaganja preduzeća u celini (nepokretnosti, pokretne stvari, inventar, obrtna sredstva potraživanja i dugovi preduzeća kao i ostale obaveze).¹⁸

Zakonodavstvo Republike BiH, u oba entiteta, predviđa da predmet registrovane zaloge mogu biti i članski udeli ili deo članskog udela u pravnom licu (npr. udeo u društvu sa ograničenom odgovornošću i sl.) pod uslovom da zakonom nije predviđeno da se za njega izdaje hartija od vrednosti.¹⁹

Pravna dejstva ugovora o registrovanoj zalozi

Založni dužnik je dužan po zaključenju ugovora o zalozi čuva stvar koje je predmet založnog prava sa pažnjom dobrog domaćina, odnosno dobrog privrednika ako je u pitanju privredni subjekt. Njegova obaveza je i održavanje predmeta založnog prava u ispravnom stanju i popravke na stvari koje su neophodne za očuvanje suštine stvari. Založni dužnik je ovlašćen da upotrebljava stvar prema njenoj uobičajenoj nameni. Osiguranje stvari nije obavezno ali ugovorom o registrovanoj zalozi može se predvideti obaveza založnog dužnika da osigura stvar koja je predmet založnog prava. Osiguranje stvari vrši se od uobičajenih rizika ako ugovorom nije drugačije predviđeno. U slučaju oštećenje ili gubitka predmeta osiguranja tokom trajanja zaloge, poverilac stiže zalogu na osiguranoj sumi, odnosno, naknadi za koju ima pravo založni dužnik. Založni poverilac ima pravo da kontroliše kako se koristi predmet zaloge. Sud koji bi bio nadležan za izvršenje ne predmetu zaloge, dužan je da na zahtev poverioca, osigura ovo pravo, ako ga ometa založni dužnik.²⁰

Založni dužnik i posle upisa založnog prava u Registar zaloge ima pravo da drži predmet založnog prava. Založni dužnik gubi državinu na stvari koja je predmet založnog prava ako o dospelosti ne izmiri obavezu prema založnom poveriocu.

Ako stvar koja je predmet založnog prava daje plodove, založni dužnik ima pravo da ih pribira u punom obimu. Ugovorom o registrovanoj zalozi može se predvideti da umesto založnog dužnika, založni poverilac ima pravo da pribira plodove koje daje plodonosna stvar koje je predmet založnog prava.

---

¹⁸ Zakon o registrovanim zalozama i registru zaloga Poljske, iz 1998. čl.55.

¹⁹ Zakon o registrovanim zalozama na pokretnim stvarima i članskim udelima, član 6.

²⁰ Zakon o registrovanim zalozama na pokretnim stvarima i članskim udelima, op.cit. čl.13.stav 3.

Založni dužnik ima pravo da predmet založnog prava izda u zakup, kao i da zaključuje duge ugovore kojima se predmet založnog prava daje na upotrebu i pribiranje plodova trećim licima, osim ako ugovorom nije drugačije predviđeno. Ugovorom o registrovanoj zalozi može se isključiti pravo založnog dužnika da predmet zaloge daje na iskorišćavanje trećim licima. Ovo ograničenje deluje prema trećim licima od časa upisa u Registar zaloga. Ugovori o iskorišćavanju predmeta zaloge zaključeni između založnog dužnika i trećeg lica posle dana upisa ograničenja u registar zaloga ništavi su i ne proizvode nikakvo pravno dejstvo.

Založni dužnik ima pravo da otuđi stvar i prenese pravo svojine na treće lice. Mogu se preneti i prava koja su predmet registrovane zaloge ako zakonom nije predviđeno nešto drugo. On je dužan, da bez odlaganja podnese zahtev za upis založenog prava u Registar zaloge na teret novog vlasnika. Ovu obavezu ima i novi vlasnik. Nakon upisa zaloge u Registar zaloge, pribavilac registrovane zaloge stupa u prava i obaveze založnog dužnika. Založni dužnik i novi vlasnik predmeta založnog prava solidarno odgovaraju založnom poveriocu za štetu koja može nastati zbog njihovog propusta da u Registar zaloge upišu založno pravo na teret novog vlasnika. Pribavilac stiče pravo svojine opterećeno upisanim založnim pravom.

U slučaju da založni dužnik predmet založnog prava prodaje u okviru svoje redovne delatnosti, kupac stiče pravo svojine bez tereta.

Pravo založnog dužnika da raspolaže predmetom založnog prava tako što će ga preneti na drugo lice, može se ugovorom o zalozi ograničiti ili isključiti. Ukoliko se ugovorom o registrovanoj zalozi založnom dužniku zabrani ili ograniči da otuđuje i dalje zalaže individualno određene pokretne stvari, ova zabrana ili ograničenje deluje prema trećim licima od dana upisa u Registar zaloge. Ništav je ugovor protivan ovim zabranama i ograničenjima, ako je zaključen nakon njihovog upisa u Registar zaloge. Ugovorom o registrovanoj zalozi može se ograničiti upotreba predmeta založnog prava i odrediti način na koji založni dužnik može ubuduće da ga upotrebljava. Ugovorom o zalozi mogu se isključiti određeni načini upotrebe predmeta založnog prava.

Založni dužnik kod kojeg se založena stvar i dalje nalazi u državini može ponovo založiti predmet založnog prava, osim u slučajevima kada je to ugovorom drugačije predviđeno.

Založni poverilac ima pravo da se iz predmeta registrovane zaloge namiri pre svih poverilaca založnog dužnika čija potraživanja nisu obezbeđene zalogom (hirograforni, poverioci), kao i pre svih poverilaca, koji su založno pravo stekli posle dana sticanja registrovane zaloge, čak i ako

je stečena po osnovu sudske odluke ili sporazuma stranaka zaključenog pred sudom (načelo *prior tempore potior iure*).

Poverilac registrovane zaloge ima pravo prvenstvenog namirenja i u odnosu na založne poverioce koji se pozivaju na ranije stečenu neregistrovanu zalogu, osim ako se ona zasniva na sudskoj odluci o uspostavljanju prinudnog založnog prava donetoj u izvršnom postupku pre dana upisa registrovane zaloge u Registar zaloga.²¹

Postupak namirenja založnog poverioca

Ako dužnik ne ispuni svoju obavezu o dospelosti, založni poverilac registrovane zaloge stiće pravo na državinu na osnovu zakona, *ex lege*.

U trenutku dospelosti, založni poverilac stiće pravo da iz vrednosti stvari koja je predmet založnog prava namiri svoje glavno potraživanje, dužnu kamatu, i troškove oko ostvarenja naplate potraživanja. Višak cene dobijen prodajom iznad iznosa potraživanja, založni poverilac dužan je da isplati založnom dužniku bez odlaganja. Ako založni poverilac u roku od osam dana ne isplati založnom dužniku višak cene dobijen prodajom iznad iznosa potraživanja, plaća zalagodavcu propisanu zateznu kamatu.²²

Po dospelosti potraživanja, založni poverilac je u obavezi da, preporučenim pismom, obavesti založnog dužnika i zalagodavca ukoliko nisu ista lica, i treće lice kod koga se stvar nalazi o nameri da svoje dospelo potraživanje namiri iz vrednosti predmeta založnog prava. Postupak namirenja počinje kada založni poverilac dostavi obaveštenje preporučenim pismom založnom dužniku i zalagodavcu, ukoliko nisu ista lica, o nameri da svoje dospelo potraživanje namiri iz vrednosti predmeta na kojem je založno pravo konstituisano. Založni poverilac je dužan da zatraži da se u Registar zaloge upiše činjenica da je postupak namirenja započeo.

Založni dužnik dužan je da saraduje sa založnim poveriocem u postupku namirenja poveriočevog potraživanja iz predmeta založnog prava od trenutka kada mu je dostavljeno poveriočevo obaveštenje. Založni dužnik kao i zalagodavac, kada to nije isto lice, je dužan da založnom poveriocu pruži potrebna obaveštenja radi sprovođenja namirenja. U slučaju da založni poverilac zbog neispunjenja ove obaveze pretrpi štetu založni dužnik ili zalagodavac ako nisu ista lica dužan je da mu je naknadi.

---

²¹ Zakon o registrovanim zalagama, op. cit. član 11. st.2.

²² Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar čl.35.

Od dana dostavljanja obaveštenja o započinjanju postupka namirenja zalagodavac je dužan da trpi posledice namirenja iz predmeta založnog prava.

Zalagodavac je dužan da predmet založnog prava ili odgovarajuću ispravu koja je neophodna za sticanje državnine na predmetu zaloge preda založnom poveriocu na njegov zahtev. Do predaje predmeta založnog prava u državinu založnom poveriocu, založni dužnik ili zalagodavac dužan je da se uzdržava od radnji kojima se može umanjiti vrednost predmeta založnog prava. Zalagodavac je dužan da preduzme i druge radnje koje su neophodne da bi založni poverilac mogao da namiri svoje potraživanje. U slučaju da založni dužnik ili zalagodavac ukoliko nisu isto lice, prekrši neku od navedenih obaveza u obavezi su naknade štetu koju je založni poverilac zbog toga pretrpeo.

Založni poverilac stiče pravo na državinu na predmetu zaloge posle dostavljanja obaveštenja o postupku namirenja, založnom dužniku, i zalagodavcu kada to nije isto lice i treće lice kod koga se stvar nalazi.

Po dostavljanju obaveštenja založnog poverioca o otpočinjanju postupka namirenja, zalagodavac ne može pravno raspolagati predmetom založnog prava bez dozvole založnog poverioca. Zabrana otuđenja ne proizvodi pravno dejstvo prema trećem savesnom pribaviocu, koji stiče pravo svojine bez tereta, ako zalagodavac prodaje predmet založnog prava u okviru svoje redovne delatnosti.

U izvesnim slučajevima predviđenih Zakonom o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar, predviđa se poseban postupak namirenja.

Ako zalagodavac svoju obavezu predaje predmeta založnog prava založnom poveriocu ne izvrši dobrovoljno, založni poverilac može sudu podneti zahtev za donošenje rešenja o oduzimanju predmeta založnog prava od zalagodavca ili lica u čijoj se državnini predmet založnog prava nalazi i zahtevati da mu se predmet založnog prava preda u državinu. Založni poverilac uz ovaj zahtev sudu podnosi i overeni izvod iz Registra zaloge kao i ugovor o zalozi. Izvod iz Registra zaloge ima sve osobine izvršne isprave.

Sud je obavezan da u roku od tri dana od dana podnošenja zahteva odluči o zahtevu založnog poverioca da na predmetu zaloge koju zalagodavac nije hteo dobrovoljno da preda uspostavi državinu.

Postupak oduzimanja predmeta založnog prava sprovodi se u roku od tri dana od dana donošenja rešenja kojim se usvaja poveriočev zahtev.

Ako je predmet založnog prava, zbog svoje prirode, nepodoban za prenos u državinu založnog poverioca ili ako je to u njegovom interesu,

sud, na predlog založnog poverioca, određuje administratora koji se stara o predmetu založnog prava do trenutka namirenja potraživanja obezbeđenog zalogom.

Zalogodavac ili lice u čijoj se državini nalazi predmet založnog prava, može u roku od tri dana po prijemu rešenja o oduzimanju predmeta založnog prava, uložiti prigovor da je poveriočevo potraživanje ili založno pravo ne postoji, ili da je dug isplaćen, obaveza namirena, o čemu mora podneti pismene dokaze. Prigovor na ovo rešenje ne odlaže izvršenje.

O prigovoru na rešenje kojim se zahteva oduzimanje predmeta založnog prava, odlučuje sud, u izvršnom postupku prema pravilima Zakona o izvršnom postupku.²³

Način namirenja založnog poverioca

Način namirenja založnog poverioca zavisi od toga da li je založni poverilac privredni subjekt ili fizičko lice.

Ako zalogodavac ima svojstvo privrednog subjekta, tj. profesionalno se bavi privrednom delatnošću (preduzeće, privredno društvo, imalac radnje ili drugo fizičko lice koje se u vidu zanimanja bavi privrednom delatnošću), ugovorom o zalozi može se predvideti da založni poverilac ima pravo da predmet založnog prava proda na vansudskoj javnoj prodaji, ako njegovo potraživanje ne bude namireno o dospelosti. Ako predmet založnog prava ima tržišnu ili berzansku cenu, ugovorom o zalozi može se predvideti da založni poverilac ima pravo da ga proda po toj ceni ili da ga po toj ceni zadrži za sebe. Sa privrednim subjektima se prema Zakonu o zalozi na pokretnim stvarima upisanim u registar, izjednačavaju i druga pravna lica privatnog i javnog prava u postupku namirenja potraživanja.

Ako je zalogodavac fizičko lice, koje ugovor o zalozi zaključuje izvan okvira privredne delatnosti, ugovorom o zalozi ne može se predvideti da će predmet založnog prava preći u svojinu založnog poverioca, ako njegovo potraživanje ne bude namireno o dospelosti. Za razliku od slučaja kada je zalogodavac fizičko lice koje u vidu zanimanja obavlja privrednu delatnost, kada se ugovorom o zalozi može ugovoriti *lex commisoria*, u slučaju kada fizičko lice nema svojstvo privrednika, ugovaranje klauzule, *lex commisoria*, je zabranjeno na osnovu Zakona.

Ugovorom o zalozi u slučaju zalogodavca koje je fizičko lice koje ugovor o zalozi zaključuje izvan okvira privredne delatnosti, ne može se predvideti da založni poverilac, može, ako njegovo potraživanje ne bude

---

²³ Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar, čl.36- 41.

namireno o dospelosti, predmet založnog prava prodati po unapred određenoj ceni ili ga zadržati za sebe. Pored zabrane ugovorne klauzule koje ima značaj *lex commisorio*, iz formulacije člana. 28. stav 2. Zakona o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar, zabranjeno je ugovaranje i *marcijanskog pakta* (*patto Marciano*).

Ono što se ugovorom o zalozi može predvideti, je da će predmet založnog prava preći u državinu založnog poverioca, ako njegovo potraživanje ne bude namireno o dospelosti.

Založni poverilac i založni dužnik se mogu sporazumeti da u trenutku dospelosti potraživanja, predmet založnog prava pređe u svojinu založnog poverioca umesto isplate duga ili da će založni poverilac moći da ga proda po određenoj ceni ili da ga po toj ceni zadrži za sebe. Po dospelosti potraživanja, ugovaranje klauzule, *lex commisorio* i *marcijanskog pakta* je dozvoljeno. Dopuštanje ugovaranja ovih klauzula po dospelosti potraživanja je značajno jer se realizacija založnog prava uprošćava, postupak realizacije ubrzava, što umanjuje troškove oko realizacije i povećava efikasnost zaloge.

Višak vrednosti koja se ostvari namirenjem založnog poverioca iznad iznosa njegovog potraživanja, založni poverilac je dužan da vrati založnom dužniku bez odlaganja.²⁴

Zakonom o registrovanim zalagama na pokretnim stvarima i članskim udelima, ugovaranje klauzule *lex commisorio* je dozvoljeno. Založni poverilac može, ako je to ugovorom o zalozi predviđeno i upisano u registar zaloga da se namiri, prenošenjem prava svojine na predmetu zaloge, sa založnog dužnika odnosno trećeg lica na koje je založni dužnik preneo svojinu posle upisa registrovane zaloge, pod uslovom da je vrednost predmete zaloge ugovorom određena i u registar zaloga upisana.²⁵

Prodaja predmeta založnog prava može biti: sudska, vansudska, javna prodaja putem nadmetanja, prodaja po tržišnoj ili berzanskoj ceni, ili neposrednom pogodbom od strane založnog poverioca na način kako bi to učinio razuman i pažljiv čovek vodeći računa o interesima založnog dužnika i poverioca.

1. Sudska prodaja

Založni poverilac može, nakon izvršenog upisa početka namirenja u Registar zaloge, zahtevati od suda da donese odluku da se stvar koja je predmet založnog prava proda na javnoj prodaji ili po tekućoj ceni kada

---

²⁴ Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar, član 28.

²⁵ Zakon o registrovanim zalagama na pokretnim stvarima i članskim udelima, op. cit, član 26.

stvar ima tržišnu ili berzansku cenu. Ako bi troškovi javne prodaje bili nesrazmerno veliki u odnosu na vrednost predmeta založnog prava, sud može odlučiti da poverilac stvar proda neposrednom pogodbom, po ceni utvrđenoj veštačenjem stručnjaka, ili da je, ako hoće, zadrži za sebe po toj ceni.

2. Vansudska prodaja

Založni poverilac može pristupiti vansudskoj prodaji predmeta založnog prava po isteku roka od 30 dana od upisa početka namiranja u Registar zaloge, osim ako dužnik nije isplatio dug pre prodaje. Dužnik može da ispuni svoju obavezu plaćanja duga, u bilo koje vreme pre prodaje predmeta založnog prava. U gore navedenom roku zalagodavac može, iako nije dužan, da ispuni svoju obavezu prema poveriocu. Založni dužnik i založni poverilac se po dostavljanju obaveštenja zalagodavcu o početku postupka namirenja poverioca, mogu sporazumeti da se zakonski zok od 30 dana skрати.

3. Javna prodaja putem nadmetanja

Založni poverilac može pristupiti vansudskoj javnoj prodaji putem nadmetanja ako je takav način predviđen ugovorom o zalozi. Izuzetno, ako je zalagodavac fizičko lice koje ugovor o zalozi zaključuje izvan okvira privredna delatnosti, založni poverilac može pristupiti vansudskoj prodaji putem nadmetanja, ako su se založni poverilac i založni dužnik o tome sporazumeli u trenutku dospelosti potraživanja. U ovom slučaju založni poverilac može poveriti sprovođenje javne prodaje stručnom licu koje se redovno bavi takvom delatnošću.

4. Prodaja po tržišnoj ili berzanskoj ceni

Ugovorom o zalozi može se predvideti da založni poverilac ima pravo da predmet založnog prava može prodati po tržišnoj ili berzanskoj ceni. Izuzetno, kada je zalagodavac fizičko lice koje ugovor o zalozi zaključuje izvan okvira privredne delatnosti, prodaja po tržišnoj ili berzanskoj ceni, moguća je ako su se strane o tome sporazumele u trenutku dospelosti poveriočevog potraživanja.

Tržišna cena je ona po kojoj se iste ili slične stvari redovno prodaju pod uobičajenim okolnostima na mestu i u vreme prodaje predmeta založnog prava.

Ako u mestu i u vreme prodaje predmeta založnog prava, stvar nema tržišnu cenu, uzima se u obzir cena na najbližem tržištu.

Berzanska cena je ona po kojoj se iste ili slične stvari prodaju na najbližoj berzi.

5. Ako predmet založnog prava nema tržišnu ili berzansku cenu, založni poverilac ga može prodati na način kako bi to učinio razuman i pažljiv čovek, čuvajući interese dužnika i zalogodavca.

6. Založni poverilac može poveriti licu koje se davanjem zajmova uz zalogu kao zanimanjem ili licu koje se bavi prodajom takvih stvari kao zanimanjem, da u njegovo ime i za njegov račun proda predmet založnog prava. Založni poverilac i lice kome je poverena prodaja predmeta založnog prava solidarno su odgovorni zalogodavcu ako mu prouzrokuju štetu prilikom prodaje.²⁶

Savesno lice koje predmet zaloge, kupi na sudskoj ili vansudskoj javnoj prodaji ili u postupku namiranja kada je stvar kupilo po tržišnoj ili berzanskoj ceni ili po ceni po kojoj bi ga prodao razuman i pažljiv čovek čuvajući interese dužnika i zalogodavca, stiće pravo svojine bez tereta. Pravo svojine savesnog sticaoca, stečeno na ovaj način ne može se osporavati zbog eventualnih propusta u postupku prodaje.

Založni poverilac dužan je da obavesti dužnika i zalogodavca kada to nije isto lice, i treće lice kod koga se stvar nalazi, o mestu i vremenu održavanja prodaje. U slučaju da je prodaja izvršena bez prisustva ovih lica, založni poverilac je dužan da bez odlaganja svakog od njih (založnog dužnika, zalogodavca, ako on nije i založni dužnik ili treće lice kod kojeg se založena stvar nalazi), obavesti o okolnostima koje mogu biti od značaja, a naročito o izvršenoj prodaji, načinu na koji je prodaja izvršena, postignutoj ceni i troškovima.

Redosled založnih prava

Založni poverilac ima pravo da iz cene postignute prodajom predmeta založnog prava naplati svoje potraživanje pre ostalih poverilaca založnog dužnika osim u slučajevima koje Zakon drugačije uređuje. Zakonom o založnom pravu na pokretnim stvarima Republike Srbije predviđena su sledeća pravila.

1. Ako je isti predmet založnog prava upisanog u Registar zaloge, založen većem broju poverilaca, redosled isplate njihovih potraživanja iz vrednosti dobijene prodajom predmeta zaloge određuje se prema vremenu (dan, čas i minut), prijema zahteva za upis založnog prava u Agenciji za privredne registre, po načelu *prior tempore potior iure*.²⁷

---

²⁶ Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar, član 47.

²⁷ U pravu koje važi u Republici Srpskoj, Registar zaloga vodi Ministarstvo pravde Republike Srpske, čl.35. Zakona o registrovanim zalozima na pokretnim stvarima i članskim udelima.

2. U slučaju konkurencije dva založna prava od kojih je jedno, upisano u Registar zaloge, a drugo, nastalo predajom založene stravi u državinu poveriocu bez uisa u Registar zaloge, prioritet u naplati, određuje se prema vremenu nastanka odgovarajućeg založnog prava.

3. Založno pravo stečeno predajom u državinu uživa prvenstvo u odnosu na docnije založno pravo upisano u Registar zaloge, ako se zasniva na ugovoru o zalozi koji je zaključen u pismenoj formi i overen u sudu ili drugom organu ovlašćenom za overavanje potpisa.

Poverilac koji tvrdi da mu je stvar bila predata u državinu pre nego što ja izvršan upis u Registar zaloge u korist drugog poverioca, dužan je da dokaže da je do predaje u državinu došlo pre upisa u Registar zaloge.²⁸

U odnosu na ugovorno zakonsko založno pravo upisano u Registar zaloge, prvenstvo u naplati ima zakonsko založno pravo koje je nastalo iz ugovora u privredi kao i zakonsko založno pravo države prema založnom dužniku.

Zakonsko založno pravo ustanovljeno u korist prevozioca, komisionara, otpremnika, i skladištara, nastalo u vezi sa otpremom ili prevozom stvari koje su predmet založnog prava, prema Zakonu o obligacionim odnosima, ima prvenstvo u odnosu na založno pravo upisano u Registar zaloge.

Zakonsko založno pravo poslenika, nastalo na osnovu ugovora o delu, za potraživanje nagrade za rad, naknade za utrošeni materijal i ostala potraživanja u vezi sa njegovim radom ima prvenstvo u odnosu na registrovanu zalogu u skladu sa, Zakonom o obligacionim odnosima.

Za potraživanje poreza i drugih dažbina prvenstveni red u naplati potraživanja određuje se prema vremenu njihovog upisa u Registar zaloge.²⁹

Prestanak registrovane zaloge

Založno pravo prestaje ukoliko založni dužnik ispuni svoju obavezu prema založnom poveriocu, s tim što je pored ovog materijalnopravnog uslova, potrebno i da se ispuni i jedan formalnopravni uslov, a to je, brisanje založnog prava iz Registra zaloga. Ovo brisanje iz Registra zaloga izvršiće se na zahtev založnog poverioca, založnog dužnika ili zalogodavca ukoliko nisu ista lica.

Založno pravo prestaje okončanjem postupka javne prodaje ili drugog načina prodaje predmeta založnog prava, izvršene radi namirenja po-

---

²⁸ Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar, čl.31-32.

²⁹ Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar, čl.33-34.

traživanja založnog poverioca. Po pravosnažnosti sudske odluke o namirenju sud će rešenjem odrediti da se založno pravo briše iz Registra založge. U slučaju vansudske prodaje, založni poverilac je dužan da izda ispravu na osnovu koje zalagodavac može zahtevati brisanje založnog prava. Zahtev upućen založnom poveriocu da izda ovakvu ispravu ima i kupac koji je predmet založnog prava pribavio na vansudskoj prodaji.

Odricanje založnog poverioca od založnog prava je razlog za prestanak založge. Izjava o odricanju da bi bila pravno valjana mora da bude data u pismenoj formi.

Založno pravo prestaje i briše se iz registra založge ukoliko predmet založnog prava propadne. Ako je predmet založnog prava koji je propao bio osiguran, založno pravo se *ex lege* uspostavlja na potraživanju iznosa ili naknade iz osiguranja.

Založno pravo prestaje u slučajevima kada se svojstvo založnog dužnika i založnog poverioca steknu u istom licu (konfuzija), kao i u slučaju kada založni poverilac stekne pravo svojine na predmetu založnog prava (konsolidacija).

Registrovana zaloga prestaje brisanjem iz Registra založge.

Registar založge

Registar založge je javni registar založnih prava na stvarima fizičkih i pravnih lica, kao i drugih podataka koji se upisuju na osnovu Zakona o zalozi na pokretnim stvarima upisanim u registar, a koji se vodi u Agenciji za privredne registre Republike Srbije.

Registar založge je jedinstvena elektronska baza podataka, na osnovu centralne baze podataka u kojoj se čuvaju svi podaci uneti u Registar založge. Centralna baza podataka Registra založge, dostupna je svim lokalnim jedinicama Registra založge na teritoriji Republike Srbije.

Registar založge dostupan je svim licima bez ograničenja. Podaci evidentirani u Registru založge su javni. Svako lice može bez dokazivanja pravnog interesa da zahteva pristup podacima iz Registra založge i da zahteva overeni izvod o podacima iz Registra. S obzirom da su podaci iz Registra javni, niko se ne može pozivati na okolnost da mu oni nisu bili poznati. Ova neoboriva pravna pretpostavka o poznavanju svih podataka upisanim u Registar važi za sva lica bez izuzetka.

U Registar založge se evidentiraju:

1. podaci o založnom dužniku i zalagodavcu kada to nisu ista lica, kao i založnom poveriocu
2. podaci o predmetu založnog prava, bilo da je u pitanju stvar ili pravo, koji se moraju precizno odrediti.

3. подаци о ближем одређењу потраживања које се обезбеђује заложним правом, уз означање основног и максималног износа

4. подаци о постојању спора о заложном праву или у вези са предметом залогe (забелешка спора)

5. подаци о томе да је започет поступак намирења реализацијом заложног права (заложни поверилац је дужан да затражи упис поступка намирења потраживања).

Законом о заложном праву на покретним стварима, се детаљно уређује поступак уписа у Регистар залогe.

*Danica Popov, Ph.D., Full Professor
Novi Sad School of Law*

Registered pledge in Serbian Law

Abstract

Registered pledge is right on item of goods, transferred by the debtor (owner of the property who is either a real loan recipient or third party), who is entitled to get compensation of the claim from the pledged property, only in case that the fails to settle this obligation on time. The solutions adopted in Registered pledge Law, in Serbia, should be for the benefit of all parties involved in contract of registered pledge. The pledger keeps the pledged movable property in his possession and that fact enables him a constant and productive use of that, as well as to achieve a financial benefit to settle his obligations on time. He can give the security his entire property. The pledgee has got all efficient available means for achieving this rights in case of the debtor's failure to meet his obligation on time, because the pledge is registered in Pledge register. Existance of the central Pledge register should help obtaining a safe and reliable information, in order to prevent many abuses and to contribute to a greater safety of the creditor.